

Vragen en Antwoorden over Veiligheid in Aanbesteding (ViA)

2 juli 2020 | Versie 12

1. Wat is de aanleiding?

Ondanks veelomvattende stelsels van wet- en regelgeving, sectorafspraken en instrumenten om de veiligheid in de bouw te vergroten, vinden er in de sector nog te veel ongevallen plaats. Uit onderzoek van de Inspectie SZW blijkt dat een betere veiligheidscultuur uiteindelijk leidt tot minder ongevallen op de bouwplaats.

Ondertekenaars van de Governance Code Veiligheid in de Bouw ([GC-Veiligheid, 2018](#)) hebben de handen ineengeslagen om gezamenlijk het veiligheidsniveau in de sector verder te verhogen. Een van de initiatieven uit de GCVB is het ontwikkelen van een aanpak om veiligheidsgedrag als eis mee te laten wegen als selectiecriteria in aanbestedingen of als contracteis.

2. Wat gaat er veranderen?

De ondertekenaars van de Governance Code nemen vanaf 1 januari 2022 veiligheidsbewustzijn als verplichting op in aanbestedingen of contracten. In eerste instantie moeten opdrachtnemers en onderaannemers aantonen dat zij minimaal trede 2 op de NEN Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) behaald hebben en dat zij aan alle contractuele veiligheidsvoorschriften voldoen.

3. Wat is de Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder)?

De Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder, [NEN, 2018](#)) is een schaal van vijf treden, waarmee veiligheidsbewustzijn van organisaties gecategoriseerd kan worden van trede 1 (pathologisch) tot trede 5 (vooruitstrevend). Het geeft aan in welke ontwikkelfase een organisatie zich bevindt.

4. Waarom juist deze maatregel?

Met alleen regels en systemen komen we er niet. Het gaat om gedrag. “Zolang binnen de meeste bedrijven het credo ‘we doen het veilig of we doen het niet’ nog geen dagelijkse praktijk is, moet er meer worden ingezet op preventieve maatregelen, zoals het versterken van de veiligheidscultuur binnen bedrijven” ([SZW: 2017, p4](#)).

De veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) is een reeds langer bestaande systematiek, die zich bewezen heeft in meerdere sectoren (bijv. petrochemie zoals Shell en ProRail: [Hearts&Minds, 2018](#)). Door veiligheidsgedrag een vereiste te maken voor iedereen ontstaat een level playing field waarin een sterke veiligheidscultuur wordt beloond.

5. Is er in de sector voldoende draagvlak voor deze maatregel?

Deze maatregel is tot stand gekomen vanuit de Governance Code Veiligheid in de Bouw: een gezamenlijk initiatief van opdrachtgevers en opdrachtnemers in de bouwsector. Aanvullend zijn gesprekken gevoerd met tien brancheorganisaties en dertien –voornamelijk MKB- bedrijven. Daarmee heeft een dwarsdoorsnede van de sector inspraak gehad op deze maatregel. In zijn huidige vorm wordt deze maatregel dus breed gedragen.

6. Raakt certificering kleine bedrijven niet te zwaar?

Er zijn drie risiconiveaus: laag, middel en hoog. Een bedrijf in het groenonderhoud zal laag scoren qua risicoprofiel. Houd je je bezig met utiliteit in laagbouw? Dan val je waarschijnlijk in het middensegment. En werk je veel op hoogte, dan heb je waarschijnlijk te maken met een hoog risicoprofiel. Op die manier hebben we alle soorten werkzaamheden ingedeeld op basis van hun specifieke risicoprofiel. Verder wordt er gekeken naar de contractomvang. Bij een contract van honderdduizend euro is er sprake van een ander risiconiveau dan bij een contract van 5 miljoen. Afhankelijk van het ontstane profiel kunnen bedrijven volstaan met een self-assessment (dit leidt tot een Approved Self Assessment), een SCL Light audit (voorheen ervaringsaudit, dit leidt tot een SCL Light statement) of certificering (dit leidt tot een SCL certificaat). Daarbij geldt dat de omvang (en daarmee de kosten) van een audit afhankelijk zijn van de bedrijfsomvang. Tenslotte zijn bedrijven met minder dan 5 medewerkers vrijgesteld en is er ook een vrijstelling als de contractwaarde minder dan 100.000 euro is. Zo doen we recht aan het reële risiconiveau en voorkomen we dat vooral kleinere partijen disproportioneel op kosten worden gejaagd.

7. Hoe ziet de planning van implementatie eruit?

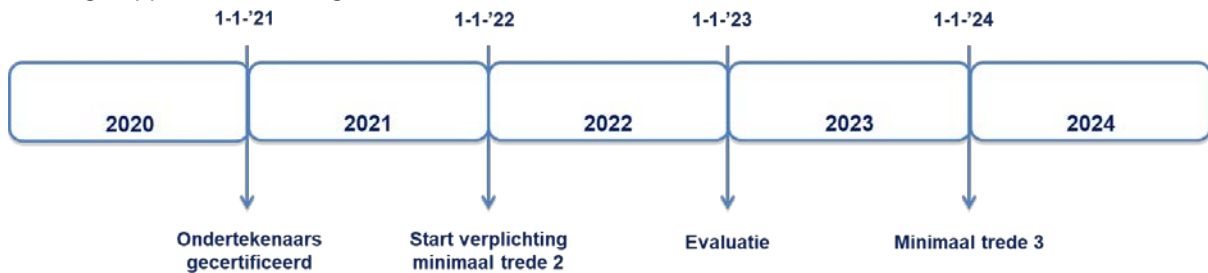
De invoer zal in drie stappen plaatsvinden:

Stap 1 – Het toepassen van de Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) door ondertekenaars van de Governance Code Veiligheid in de Bouw. Zij zullen zichzelf voor uiterlijk eind 2020 laten certificeren.

Stap 2 – Vanaf 1 januari 2022 wordt de Veiligheidsladder toegepast in aanbestedingen of contractdocumenten. Vanaf dat moment neemt men Trede 2 als minimale verplichting op of neemt men contracteisen op die corresponderen met trede 2.

Stap 3 – Op termijn (vooralsnog vanaf 1 januari 2024) wordt de eis verhoogd naar Trede 3.

In 2023 zal een evaluatie van de toepassing plaatsvinden. Afhankelijk van de resultaten worden de vervolgstappen nader vastgesteld.

8. Hoe bewijzen opdrachtnemers dat ze aan de gestelde eis (minimale trede) voldoen?

Afhankelijk van het risicoprofiel (zie risicomatrix in de factsheet ViA) kunnen bedrijven volstaan met een self-assessment (dit leidt tot een Approved Self Assessment), een SCL Light audit (voorheen ervaringsaudit, dit leidt tot een SCL Light statement) of certificering (dit leidt tot een SCL certificaat).

Indien de vanuit ViA gestelde eis in de contractvoorwaarden is opgenomen, moet de opdrachtnemer binnen 3 maanden na de start van de uitvoering aantonen dat hij aan alle eisen voldoet (door het overleggen van bovenstaande bewijzen op organisatie- of op projectniveau).

9. Wat is het verschil tussen de verschillende bewijsvormen?

Er zijn drie soorten bewijsvormen (producten van de Veiligheidsladder), ieder is drie jaar geldig: ¹ SCL

SCL (voorheen: 'Veilig Bewust Certificaat'). Hierbij wordt in jaar 1 een volledige audit gehouden en in jaar 2 en jaar 3 een 40% audit (SCL Light audit, voorheen ervaringsaudit). Op het certificaat is de scope beschreven en de trede vermeld.

SCL Light

SCL Light (voorheen: Statement Ervaringsaudit of SAQ+). Hierbij wordt in jaar 1 een 40% audit (SCL Light audit, voorheen ervaringsaudit) gehouden en wordt in jaar 2 en jaar 3 een check gedaan op het actieplan. Op het statement is de scope beschreven en een trede-indicatie vermeld.

Approved Self Assessment

Approved Self Assessment (ASA, voorheen: Statement SAQ). Hierbij toetst een certificerende instelling in jaar 1 of het proces van de zelfbeoordeling juist is doorlopen aan de hand van een online Self Assessment Questionnaire en het opstellen van een gap-analyse en actieplan. In jaar 2 en jaar 3 wordt een check gedaan op het actieplan. Op het statement is de scope beschreven, maar geen trede-indicatie vermeld. De 'behaalde' trede blijkt uit de rapportage van de self assessment, die in het Online Dossier in de webtool van de Veiligheidsladder kan worden geraadpleegd.

10. Wat houdt projectcertificering in?

Binnen ViA kan men op twee manieren gebruik maken van projectcertificering (dit geldt ook voor SCL Light en voor een Approved Self Assessment):

- Een samenwerkingsverband van bedrijven (consortium, joint venture, VOF) dat zich als geheel laat certificeren. De samenwerking kan langdurig zijn voor meer projecten maar kan ook eenmalig zijn (vooral geschikt voor grote, complexe projecten). In dit geval is er één projectcertificaat voor het totale project voor alle partijen binnen het samenwerkingsverband.
- Een bedrijf (aannemer of onderaannemer) kiest ervoor om alleen dat deel van de eigen organisatie te laten certificeren dat wordt ingezet op een specifiek project. In de audit worden dan alleen de bij het project betrokken afdelingen beschouwd inclusief coördinatie en sturing. Deze scope staat omschreven op het certificaat dat alleen geldig is voor dit project. In dit geval heeft binnen een project elke aannemer of onderaannemer een eigen certificaat, waarbij de een kan werken met projectcertificaat en de ander met een bedrijfscertificaat.

¹ Binnen de Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) kan ook voor het product SCL worden gekozen. Deze vorm wordt binnen ViA niet toegepast. ProRail hanteert deze vorm wel bij rail-gebonden activiteiten binnen de erkenningsregeling en als ambitieniveau in de gunning.

11. Wat houdt bedrijfscertificering in?

Bij bedrijfscertificering laat een bedrijf zich als geheel of gedeeltelijk certificeren (dit geldt ook voor SCL Light en voor een Approved Self Assessment). Het certificaat is drie jaar geldig en kan binnen die termijn worden ingezet bij meerdere projecten waarin ViA wordt geëist, mits die projecten vallen binnen de scope van het certificaat. Bij gedeeltelijk certificeren kan het gaan om een divisie of business unit of een vestiging. Het kan ook gaan om een specifieke activiteit, bijvoorbeeld een aannemer die ook woningen bouwt die zich alleen laat certificeren voor utiliteitsbouw, of een timmerfabriek die alleen het deel van het bedrijf laat certificeren dat betrokken is bij de montage in het werk.

12. Hoe bewijst een consortium zich met de Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder)?

Als een opdracht wordt ingeschreven/uitgevoerd door een combinatie van partijen, een consortium, dan is de trede van alle partners relevant. De trede van de consortiumspartner van het laagste niveau geldt voor het consortium als geheel.

13. Wanneer in het proces vindt de controle op ViA plaats?

De Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) wordt alleen toegepast voor geschiktheid of de mate van geschiktheid (selectie). Daarnaast kunnen de veiligheidseisen worden opgenomen in de contracteisen, waarbij controle plaatsvindt binnen 3 maanden na de start van de uitvoering.

14. Moeten ZZP-ers zich bewijzen?

ZZP-ers en organisaties tot 5 medewerkers zijn vrijgesteld van ViA, zoals er ook een vrijstelling is bij een contractwaarde lager dan 100.000 euro. Dit neemt niet weg dat zij wel geacht worden bewust met verbetering van hun veiligheidscultuur bezig te zijn, maar daar wordt geen bewijs van gevraagd. De organisatie die deze ZZP-ers en bedrijfjes inschakelt, wordt geacht toe te zien op veilig gedrag van deze partijen.

15. Mijn bedrijf is al gecertificeerd voor VCA/ISO45001/OHSAS18001, waarom moet ik dan ook nog aan extra eisen voldoen?

De Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) is geen vervanger voor VCA, ISO45001 of OHSAS18001. In een audit voor VCA, ISO45001 of OHSAS18001 is weliswaar veiligheidsbewustzijn een onderdeel, maar dit is slechts globaal en leidt niet tot een score op de Veiligheidsladder. VCA, ISO45001 en OHSAS18001 zijn verder vooral systeem- en kennisaudits, terwijl een gedragsaudit op de Veiligheidsladder van totaal andere aard is. ViA is dus complementair aan VCA, ISO45001 en OHSAS18001.

16. Mijn bedrijf levert alleen materialen. Moet ik mij ook laten kwalificeren?

Een leverancier die alleen materialen bij de poort aflevert en die ook geen opdracht heeft om meer dan dat te doen, hoeft geen bewijs te overleggen.

Een leverancier die naast de levering van materialen ook substantieel werkzaamheden op de bouwplaats verricht, moet gekwalificeerd zijn. Of de werkzaamheden "substantieel" zijn, wordt mede bepaald door de aard en omvang van deze werkzaamheden en welke risico's met deze werkzaamheden naar het oordeel van de opdrachtgever zijn gemoeid. De volgende voorbeelden geven daartoe een indicatie:

- Komt een leverancier alleen op de bouwplaats voor de inbedrijfstelling dan is kwalificering niet nodig, verzorgt hij echter ook montagewerk dan moet dat wel.
- Doet men leveringen op de bouwplaats onder begeleiding van de hoofdaannemer, zoals veelal geldt voor bijvoorbeeld sanitair of straatstenen waarbij het transport doorgaans is uitbesteed aan een transportbedrijf, dan hoeft men niet gekwalificeerd te zijn.
- Een leverancier die bijvoorbeeld in het werk beton stort, asfalt brengt of zand ophaalt, moet dat wel als deze zonder begeleiding van de hoofdaannemer over de bouwplaats rijdt.
- Een leverancier van bijvoorbeeld binnenwanden of systeemplafonds die deze in het werk monteert (of in zijn opdracht door derden laat monteren) moet zich wel laten kwalificeren.
- Een leverancier van kozijnen en deuren die deze niet zelf aanbrengt (en ook niet in zijn opdracht laat aanbrengen) is vrijgesteld.

Verder geldt dat bedrijven die grondmachines, hijskranen, heistellingen, beton, bouwstoffen (grond, zand, puin, etc.) en asfalt transporteren in beginsel gekwalificeerd moeten zijn, vanwege de extra risico's die dit type transport op of bij het naderen of verlaten van een bouwlocatie met zich meeneemt.

17. Mijn bedrijf levert alleen adviesdiensten. Moet ik mij ook laten kwalificeren?

Voor leveranciers van advies- en ingenieursdiensten geldt dat deze diensten van grote invloed kunnen zijn op de veiligheid tijdens de bouw, in het onderhoud en in het gebruik. Denk bijvoorbeeld aan ontwerpkeuzes. Veiligheidsbewustzijn en -gedrag van leveranciers van deze

diensten is dus net zo belangrijk als bij uitvoerende partijen. Voor leveranciers van materialen (zie voorgaande vraag) geldt dat niet of in veel mindere mate. Er is dus een verschil tussen leveranciers van ingenieursdiensten en van materialen: de eerste hebben veel invloed op de veiligheid in de bouw (en moeten dus aan ViA voldoen) en de laatste hebben daarop weinig invloed (en worden dus vrijgesteld van ViA).

Niet uitgesloten is dat sommige soorten advies- en ingenieursdiensten een verwaarloosbare invloed hebben op de veiligheid, wat reden kan zijn voor een vrijstelling. Indien u van mening bent dat dit voor uw adviesdiensten geldt, leg dit dan gemotiveerd voor aan uw opdrachtgever, zodat u mogelijk alsnog wordt vrijgesteld.

18. Moeten aanbieders van personele capaciteit aan extra eisen voldoen?

Aanbieders van personele capaciteit (detachering, inhuur van medewerkers, uitzendbureaus) zijn vrijgesteld. Uitgangspunt is dat deze medewerkers worden meegenomen in de audit van het bedrijf dat hen inhuurt. Deze aantallen worden dan ook meegenomen bij het bepalen van de omvang van de audit. Hierbij wordt aangenomen dat de dagelijkse aansturing van deze mensen (ook op veiligheid) de verantwoordelijkheid is van het bedrijf dat hen inhuurt.

19. Waar vind ik een overzicht van gekwalificeerde bedrijven?

Een actuele lijst is te vinden op www.safetymcultureladder.com/certificaathouders/.

20. Welke opdrachtgevers hanteren ViA per 1 januari 2022?

De ondertekenaars van de Governance Code hanteren ViA vanaf 1 januari 2022 bij aanbestedingen, inkoop en (onder)aanneming. Partijen die de Governance Code niet hebben ondertekend zijn vrij om ook ViA toe te passen. Medeondertekenaar ProRail hanteert de Veiligheidsladder al langer binnen de erkenningsregeling en als ambitieniveau in de gunning. Voor rail-gebonden activiteiten blijft die werkwijze van toepassing, voor andere activiteiten zal ViA gelden.

Zie ook:

- **GC-Veiligheid (2018)** <https://gc-veiligheid.nl/veiligheid-in-aanbesteding-via>
- **NEN (2018)** *De Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder)*, www.safetymcultureladder.com, voor informatie over de toepassing in het kader van ViA: www.safetymcultureladder.com/veiligheid-in-aanbestedingen-bouw/
- **SZW (2014)** Arbeidsongevallen 2013, www.inspectieszw.nl/publicaties/rapporten/2014/06/15/arbeidsongevallen-2013
- **SZW (2017)** *Staat van ernstige arbeidsongevallen: weer veilig thuis uit je werk*, www.inspectieszw.nl/publicaties/rapporten/2017/06/20/staat-van-ernstige-arbeidsongevallen
- **SZW (2017-B)** *Infographic: weer veilig thuis uit je werk*, www.inspectieszw.nl/publicaties/publicaties/2017/06/20/staat-van-ernstige-arbeidsongevallen
- **SZW (2018)** *Monitor arbeidsongevallen en klachten arbeidsomstandigheden 2013 – 2017*, www.inspectieszw.nl/publicaties/rapporten/2018/11/15/monitor-ongevallen-en-klachten
- **Hearts & Minds (2018)** *What is Safety Culture?*, <https://publishing.energyinst.org/heartsandminds/culture>